

# Guide för användande av webbmateriel



Detta är en guide till *var* du hittar webbsidor med gratis material som du kan ladda ner och använda i din produktion samt *hur* du får använda det.

Vi går igenom vad som är viktigt att tänka på när det gäller upphovsrätt, och hur du kan navigera de så kallade *Creative Commons licenserna*.

**Bild:** Pixabay, CCO

## INNEHÅLL

Creative Commons .....	s. 2
Creative Commons licenserna .....	s. 3
Musik.....	s. 6
Ljud .....	s. 7
Historiska ljud.....	s. 7
Bilder.....	s. 8
Film.....	s. 9
Hur du ger erkännande .....	s. 10
Tipsa oss! .....	s. 11

# Creative Commons

Innan du använder material som är hämtat från nätet, måste du ta reda på *hur* det får användas, bearbetas och delas vidare.

Det absolut lättaste är att leta efter material som lagts upp och märkts med *Creative Commons licenser*. Creative Commons är en ideell organisation som vill öka mängden av fria kulturella verk. Organisationen har därför skapat ett par olika licenser som möjliggör för privatpersoner att, till viss del avsäga sig sin upphovsrätt och låta allmänheten använda, ändra och bygga på deras verk.

Licenserna klargör vad som gäller för varje individuellt verk.

I nästa avsnitt beskrivs de olika Creative Commons licenserna (CC-licenserna) mer detaljerat.

Börja med att titta på denna video som förklarar vad creative commons licenserna innebär:  
[www.youtube.com/watch?v=Yd9dP3vIOyk&feature=youtu.be](http://www.youtube.com/watch?v=Yd9dP3vIOyk&feature=youtu.be)






## **Tänk på!**

Alla licenser, utom NOLL CC (CC 0), kräver att verkets skapare måste erkännas. Detta innebär att du någonstans tillsammans med din användning av verket redovisar vem som är upphovsman. Läs om hur du gör detta i avsnittet: *Erkännande* i denna publikation.

# Creative Commons licenserna

Detta är en kortfattad genomgång av Creative Commons licenserna. Underlaget är hämtat från: [www.creativecommons.se/om-cc/licenserna/](http://www.creativecommons.se/om-cc/licenserna/) där du kan läsa mer djupgående om licenserna.

## Parlör för de engelska förkortningarna och deras symboler:

CC		förkortning av <i>Creative Commons</i>
BY		engelska ordet för <i>av</i> som syftar på skaparen av verket
SA		<i>Share Alike</i> (dela lika)
NC		<i>Non Commercial</i> (icke kommersiell)
ND		<i>No Derivative Works</i> (inga ändringar)

I denna kortgenomgång ser du först licensens bildsymbol, sedan förkortningen. Därefter står det fullständiga namnet och sedan förklaringen.



CC BY

## CREATIVE COMMONS ERKÄNNANDE

Upphovsmannen som gett sitt verk CC BY licens, tillåter andra att använda, sprida, göra om, modifiera och bygga vidare på verket, även i kommersiella sammanhang. Den som vill använda verket ska uppge vem som är upphovsman, när de använder, bearbetar eller sprider verket.



CC BY-SA

## CREATIVE COMMONS ERKÄNNANDE DELA LIKA

Upphovsmannen som gett sitt verk CC BY-SA licens tillåter andra att använda, sprida, göra om, modifiera och bygga vidare, skapa nya verk på verket, så länge de anger vem som är upphovsman. Om det skapas nya verk utifrån verket så ska dessa verk spridas och licensieras med samma licens, alltså nya verk ska spridas under samma villkor.

Alla nya verk som skapas utifrån verket ska ha samma licens.



## CC BY-ND

### CREATIVE COMMONS ERKÄNNANDE INGA BEARBETNINGAR

Upphovsmannen som gett sitt verk CC BY-ND licens tillåter spridning, kommersiell och ickekommersiell, men inte att verket bearbetas.

De som vill använda verket ska sprida det oförändrat, och bearbetning tillåts ej. I samband med användning eller spridning av verket ska upphovsmannen också anges.



## CC BY-NC

### CREATIVE COMMONS ERKÄNNANDE ICKE KOMMERSIELL

Upphovsmannen som gett sitt verk CC BY-NC licens tillåter andra att använda, sprida, göra om, modifiera och bygga vidare på verket, men inte att verket används i kommersiella sammanhang. I samband med att verket används så ska också upphovsmannen anges.



## CC BY-NC-SA

### CREATIVE COMMONS ERKÄNNANDE ICKE KOMMERSIELL DELA LIKA

Upphovsmannen som gett sitt verk CC BY-NC-SA licens tillåter andra att använda, sprida, göra om, modifiera och bygga vidare, och skapa nya verk utifrån verket. Så länge de erkänner upphovsman och att de verk som skapas utifrån verket ska licensieras under samma villkor. Nya verk som skapas utifrån verket ska ges samma licens.



## CC BY-NC-ND

### CREATIVE COMMONS ATTRIBUTION ICKE KOMMERSIELL INGA BEARBETNINGAR

Upphovsmannen som gett sitt verk CC BY-ND licens tillåter spridning men bara i icke kommersiella sammanhang.

Verk som ligger under den här licensen får inte bearbetas och den som använder verket måste du erkänna upphovsman.



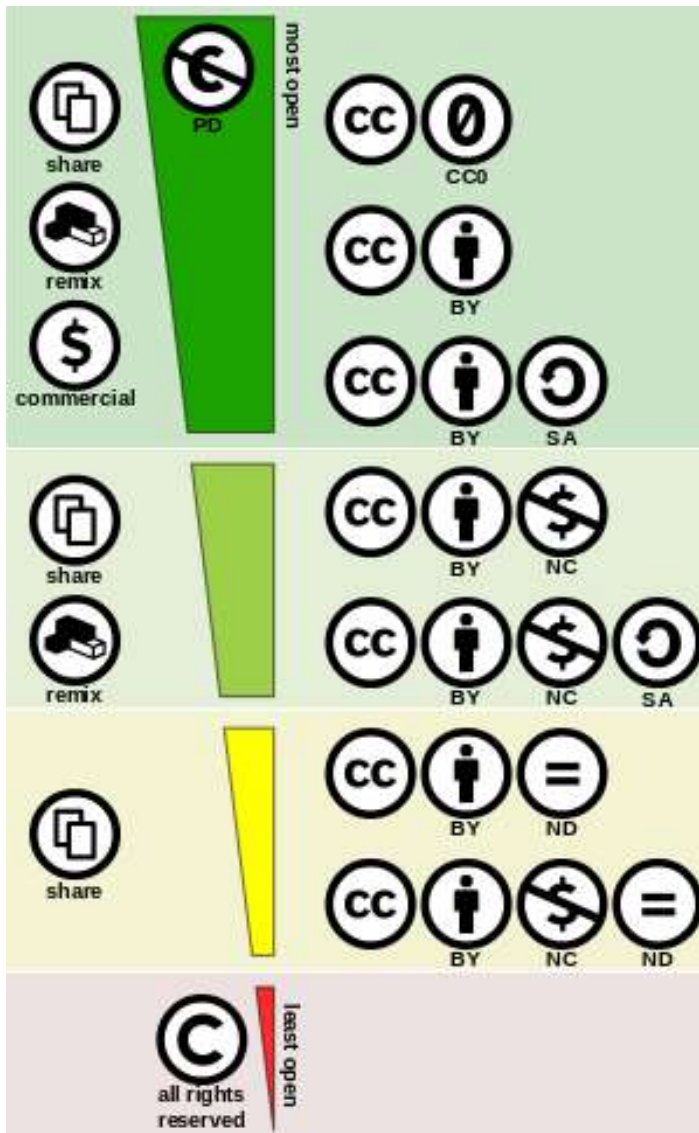
CC0

## CREATIVE COMMONS NOLL CC (0)

Den upphovsman som gett sitt verk CC0 licens har i princip avsagt sig upphovsrätten till verket och andra får använda, sprida, göra om och bygga vidare och skapa nya verk utifrån verket. Upphovsman behöver inte erkännas.

Det kan dock ändå finnas anledning att skriva med en referens till varifrån man tagit verket. Gäller det en bild med CC0 licens som hämtats från siden Pixabay kan referensen tex skrivas såhär: Bild: Pixabay, CC0.

## Illustration: mest till minst öppna



# Musik

*Intro-, outro- och/eller bakgrundsmusik.*

När man arbetar med media-projekt är sannolikheten stor att man kommer att behöva någon slags musik.

- **Youtubes egna ljudbibliotek**

[www.youtube.com/audiolibrary/music](http://www.youtube.com/audiolibrary/music)

Ska du lägga upp en video på YouTube kan du lägga till musik med hjälp av YouTubes egna verktyg. Välj bland instrumentala låtar i deras ljudbibliotek. Bra för bakgrundsmusik.

- **Folklivsarkivet med Skånes musiksamlingar**

[www.folklivsarkivet.lu.se/skanes-musiksamlingar](http://www.folklivsarkivet.lu.se/skanes-musiksamlingar)

Sök runt bland musik från förr! Hittar du något här som du vill använda är det bäst att kontakta Folklivsarkivet för att ta reda på vad som gäller. Man kan också skicka en förfrågan om de har något musikstycke som kan passa, och kan användas i din produktion.

- **Spela själv!**

Kan du eller någon du känner spela ett instrument? För ett intro eller outro räcker några takter. Att spela in något egenkomponerat gör din produktion personlig och gör det enkelt med upphovsrätten.

# Ljud

*Jinglar, ljud effekter, kortare musikstycken osv.*

Det finns en hel del gratisljud som får användas fritt. Var bara noga med att läsa vad som gäller för varje verk.



## Gratisljud med Creative Commons Licenser

Sidor som erbjuder gratis nedladdning av musik och ljud och som har tydlig märkning med Creative Commons licenser:

- **Free Sound**  
[www.freesound.org](http://www.freesound.org)
- **The Free Music Archive**  
[www.thefreemusicarchive.org](http://www.thefreemusicarchive.org)
- **Ljudarkivet**  
[www.ljudarkivet.se](http://www.ljudarkivet.se)  
En lång lista med länkar till sidor med gratisljud.

# Historiska ljud

*Ljud som spelats in i syfte att bevara ljud och ljudbilder.*

- **Sounds of Changes**  
[www.soundsofchanges.eu](http://www.soundsofchanges.eu)  
En databas med ljud från industrisamhället 1800-talet till idag. Olika ljud och ljudmiljöer har spelats in för att kunna sparas inför framtiden och användas av allmänheten. Projektet är ett samarbete mellan 6 europeiska museer (Arbetets museum i Norrköping och Flygvapenmuseum i Linköping är med ifrån Sverige). Ljuden är gratis och får laddas ner, användas, ändras och användas även i kommersiella syften. Upphovsman måste erkännas. Ljuden har alltså **CC BY** licens.

### **Kom ihåg!**

Alla licenser, utom (CC0), kräver att verkets skapare måste erkännas. Detta innebär att du någonstans tillsammans med din användning av verket redovisar vem som är upphovsman.

# Bilder

## Google

Du kan söka efter bilder på Google och ändra i inställningarna så att bara resultat som är fria att använda visas.

### Gör såhär:

Gör en sökning på Google. När du fått upp en lista med träffar klickar du på fliken **Bilder** under sökrutan. Sedan klickar du på **Verktyg** som finns på samma rad. En menyrad dyker upp där du kan klicka på **Användningsrättigheter**. Här kan du se följande alternativ:

- Som får användas och ändras (CC 0, CC BY)
- Som får användas (CC BY-ND)
- Som får ändras och användas, men inte kommersiellt (CC BY-NC, CC BY-NC-SA)
- Som får användas, men inte kommersiellt (CC BY-NC-ND)

Googles bildsökning söker i många bildbanker samtidigt, det är bra när det ska gå snabbt och man vill få ett så stort urval som möjligt. Man kan också söka direkt via bildbankerna och till exempel titta på en särskild fotografers samlade bilder.

## Bildbanker

Följande bildbanker erbjuder gratis nedladdning av bilder, använder Creative Commons licenser. De är relativt tydliga när det gäller att visa vilken licens varje bild har:

- Creative Commons egen söktjänst  
[search.creativecommons.org](https://search.creativecommons.org)
- Pixabay  
[www.pixabay.com/sv](https://www.pixabay.com/sv)
- Pexels  
[www.pexels.com](https://www.pexels.com)
- Flickr  
[www.flickr.com](https://www.flickr.com)

Det finns många fler sidor som använder andra typer av licenser som du också kan använda. Var bara uppmärksam på vad som gäller för bilderna. Googlar du *gratis bilder*, *free photos* eller liknande så får du många förslag.

### **Tänk på!**

Många bildbanker baseras på engelska. Använder du sökord på engelska kommer du att få fler resultat. Det kan löna sig att ta fram en engelsk ordbok och hitta synonymer och andra ord för att utöka träffarna. Kan du fler språk? Testa att söka på det språket också!



# Film

Filmklipp som är fria att använda och bearbeta går lättast att hitta om du söker på engelska. Du kan till exempel söka efter: *free stock video* (lager med gratisfilmer) och få flera träffar. Här är två exempel:

- Videvo  
[www.videvo.net](http://www.videvo.net)

Här kan du göra en sökning och sedan klicka på den bli rutan **LICENCE**.

Välj **CC BY 3.0**, då visas bara resultat som har denna licens.

- Pexels  
[videos.pexels.com](http://videos.pexels.com)

Pexels har både bilder och filmklipp för nedladdning.

## Tänk på!

Att redovisa vem som är upphovsman till materialet på samma sätt som för andra media. En bra tumregel är att hellre ange för mycket information än för lite.

# Hur du ger erkännande

Att ge erkännande till verkets skapare handlar helt enkelt om att göra källhänvisningar till materialet du använt.

Om du använder bilder till dokument (som tex denna guide) ska du helst skriva en bildreferens direkt under eller i anslutning till bilden där du ger bildens skapare erkännande.

Om du gör en film kan du lägga med erkännandena i eftertexterna.

Arbetar du med ljudklipp kan du läsa upp eftertexterna sist i klippet.

För både film och ljud kan du, där du publicerar din produktion, skriva erkännanden i meta-informationen om ditt material.



Bild: *Old Letters* av *jarmoluk*, Pixabay (CC0)

Här är ett exempel på en bild som jag hittade på Pixabay efter att ha gjort en sökning på *Arkiv*. I informationen om bilden står det att den har CC0 licens. Det innebär att jag egentligen inte behöver ange referens.

Men det är god sed, och bra att visa att jag inte olovligen stulit bilden. Jag kan skriva min referens såhär kort:

Bild: *Namn på verket*, av *Upphovsman*, Webbplatsen (licensen)  
(Se exemplet till höger).

Du refererar på samma sätt när det gäller ljud eller videomaterial!



Här är ett exempel på en bild som har CC BY NC-SA licens.  
Jag har följande alternativ för att skriva ut referensen:

**Alternativ 1:** Länka direkt till källan

Bild: [The Four Courts](#) av [Darragh Sherwin](#) (CC BY NC SA).

**Alternativ 2:** Skriva ut länken till verket i text

Bild: *The Four Courts*, <http://www.flickr.com/photos/darragh/253198387>,  
av *Darragh Sherwin* (CC BY NC-SA).

Du kan läsa mer om hur det fungerar att referera till material med Creative Commons licenser [här](#).

## Tipsa oss!

Har du tips på bra och enkla webbtjänster som har material med CC-licenser?  
Eller har du bilder från hembygdsrörelsen som du själv tagit och vill skänka till vår bildbank?  
Hör av dig till oss!

[malin.pehrsson@skaneshembygdsforbund.se](mailto:malin.pehrsson@skaneshembygdsforbund.se)